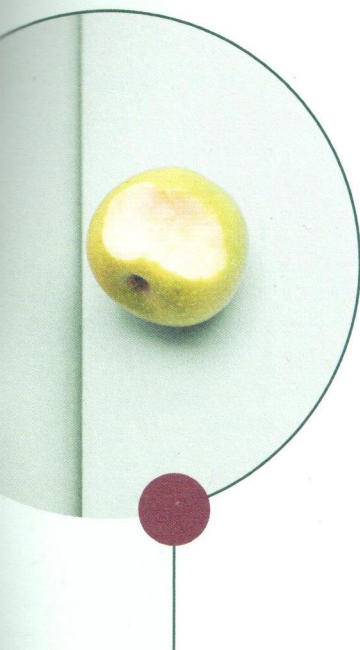

PIJN MET EEN GLIMLACH

— Tekst *Raymond Hausoul*, theoloog & predikant —

Lijden is iets waar iedereen op deze aardbol mee te maken krijgt, een beetje zoals puistjes of een slechte adem. In het christelijke geloof hebben we flink zitten piekeren over de vraag waarom we eigenlijk lijden. We bedachten allerlei slimme theorieën om dit raadsel op te lossen. De meest bekende theorieën zijn: (1) het lijden is Gods straf, het dient om mensen iets te leren, (2) lijden is de aanval van het kwaad om Gods werk te verwoesten. Nog steeds kom je dit soort gedachten tegen. Het is goed te weten waar deze gedachten ontstonden en hoe mensen erop reageerden.

Augustinus zag lijden als een soort boemerangeffect van de menselijke ongehoorzaamheid in Genesis 3. Voordat we allemaal stiekem verboden vruchten gingen eten, was de wereld één groot paradijs zonder lijden of dood.

HET GROTE TUINFEESTFIASCO

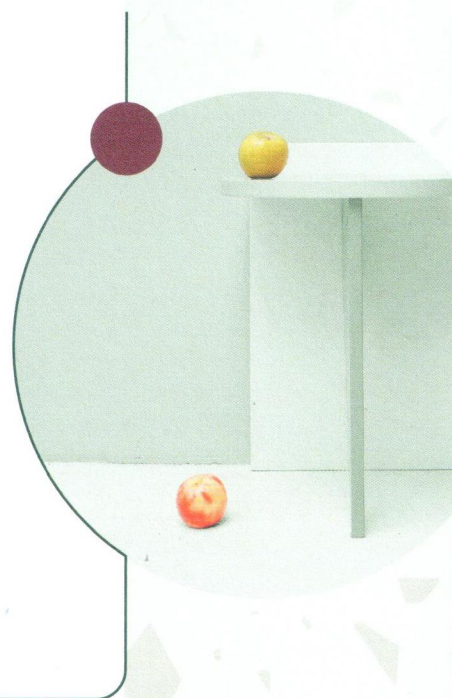
De kerkvader Augustinus (354–430) was een van de eersten die zijn hersens brak over de vraag waarom we op aarde lijden. Hij zag lijden als een soort boemerangeffect van de menselijke ongehoorzaamheid in Genesis 3. Voordat we allemaal stiekem verboden vruchten gingen eten, was de wereld één groot paradijs zonder lijden of dood. Augustinus zag daarom het lijden als een straf voor de ongehoorzaamheid van de mens. God strafte de mens omwille van zijn zondige keuzen. Hij was te vergelijken met een vader die zijn kinderen strafte om hen beter op te voeden. Lijden in je leven kon dus Gods manier zijn om ons weer op het rechte pad te krijgen. Genesis 3 was daarmee hét hoofdstuk dat het begin van het lijden liet zien. De zondeval zorgde voor een scheiding tussen God en mens, alsof de wifi-verbinding met de hemel was verbroken. Alles ging in verval, en dood en ellende kwamen in de wereld.

REACTIES OP HET TUINFEESTFIASCO

De afgelopen eeuwen is er veel feedback gekomen op het voorstel van Augustinus. Christenen stellen vast dat hij een paar details in de Bijbel oversloeg. Zo was er al ellende voordat Adam en Eva hun tanden in de verboden vrucht hadden gezet. God had voor de mens speciaal een tuin geplant. Daar gaf God aan de mens de opdracht om de aarde te 'onderwerpen' en de hof te 'bewaken' (Gen. 1:26; 2:15). Dat klonk zeker niet naar een wereld als één groot paradijs zonder lijden of dood. Lijden en dood begonnen dus niet pas vanaf Genesis 3. Ook zorgde de ongehoorzaamheid van de mens niet voor een complete breuk tussen God en de mens. Na Genesis 3 bleef God met de mens in contact en Hij moedigde de mens ertoe aan om verantwoordelijk te zijn en het goede te doen. Wie daar lak aan had, gaf het kwaad vrij spel in zijn leven, met alle rommelige gevolgen van dien. Denk even terug aan de genoemde opdracht in Genesis 1: God verwachtte trouw van al zijn schepselen en gaf concreet aan de mens de opdracht om de aarde te onderwerpen en de aarde te beheren. Zij moesten samen met God en de engelen het kwaad overmeesteren (Gen. 1:26-28; vgl. 2:15). Maar Adam en Eva gaven de slang vrij spel en smulden van de kennisboom. Ze kozen er niet voor om het kwaad te overmeesteren, waardoor het lijden op aarde (meer) ruimte kreeg. Deze feedback biedt een andere kijk op wat er in Genesis 1-3 gebeurde. God koos dus vanaf het begin voor een vrije wil voor zijn schepselen (mensen, engelen en co.) en zegende de mens vanaf het begin om het kwaad te overwinnen.

Uiteindelijk zal dat ook gebeuren door de mens bij uitstek: Jezus Christus! Lijden is daardoor een gevolg van slecht management, door hemelse krachten of mensen, over deze schepping. Het kwaad wil Gods creatie saboteren. God laat die rebelse houding toe, omdat echte vrijheid, goedheid en liefde essentieel zijn om zijn schepping tot voltooiing te brengen.

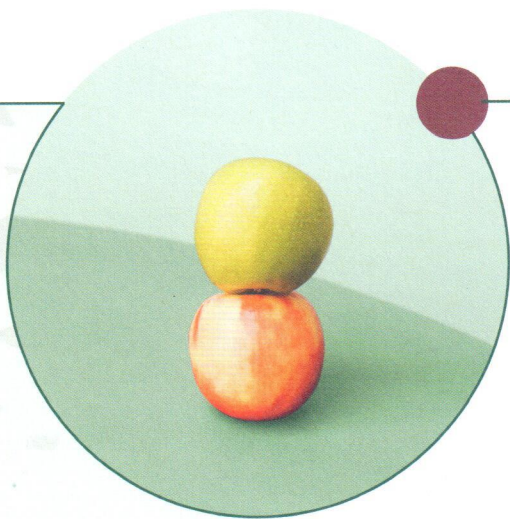
Zo was er al ellende voordat Adam en Eva hun tanden in de verboden vrucht hadden gezet. God had voor de mens speciaal een tuin geplant.

KRUIS EN OPSTANDING

Toen de reformatie op gang kwam, gingen christenen de Bijbel onder een vergrootglas leggen en enorm bestuderen. Reformator Maarten Luther (1483-1546), een echte Bijbel-detective, keek bij het thema lijden niet enkel naar Genesis 3. Hij bekeek het lijden ook vanuit Gods eigen karakter. Dat was een positievere insteek dan die van Augustinus. Het lijden was al vanaf het begin een aanval op het werk van God geweest. Volgens Luther moest de mens de schepping onderwerpen op basis van het beeld en de gelijkenis van God. En wie belichaamde dat beeld het beste? Christus! Luther zag in het voorbeeld van Jezus op aarde hoe christenen God konden ontmoeten in zowel lijden als overwinning. Voor dit lijden had Luther de nodige aandacht. Hij had twijfels bij een christendom dat het leven met God zag als een aaneenschakeling van voorspoed en succes. God was niet te vinden in de luxe leventjes van de pausen en hun kardinalen, maar vooral in het kruis en het lijden van zijn volk. Het kruis was voor Luther het ultieme symbool van Gods kijk op hoe mensen met lijden moesten omgaan. Hoewel hij geen antwoord op het waarom van het lijden had, koos Luther daarom voor een pastorale insteek vanuit het kruis.

Toch bood dat kruis ook hoop op verlossing, want 'als wij delen in zijn lijden, zullen wij ook delen in zijn heerlijkheid' (Rom. 8:17). Na het kruis kwam de opstanding, en die twee zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. Christenen moesten zich niet alleen focussen op verheerlijkt worden met Christus, maar ook het lijden met Christus accepteren. Naast de theologie van het kruis zagen Luther en veel latere theologen in de opstanding van Christus een vooruitblik op de voltooiing van Gods koninkrijk. Dit zou volledig vervuld worden bij de wederkomst van Christus. Op de nieuwe hemel en aarde, die God in de toekomst zou scheppen, onderwerpen de schepselen zich in vrijwillige liefde aan God en is het lijden voorgoed verslagen. Dood en lijden kregen daardoor nooit het laatste woord bij God. Christenen leefden in de hoop en verwachting van een nieuwe schepping waar gerechtigheid en vrede zullen regeren (2 Pet. 3:13). Deze toekomstverwachting biedt een tegenwicht voor alle wanhoop en moedeloosheid die je in dit leven kunt tegenkomen.

Luther zag in het voorbeeld van Jezus op aarde hoe christenen God konden ontmoeten in zowel lijden als overwinning.

Na de Tweede Wereldoorlog vertaalden theologen de relatie tussen kruis en opstanding in de termen 'reeds-wel' en 'nog-niet'. De evangeliën toonden hen dat het koninkrijk van God met de komst van Jezus Christus 'reeds wel' begonnen was, maar zich 'nog niet' volledig had gerealiseerd. Christenen leefden ondertussen in een tussenfase, waarin de goedheid van God en de onderwerping van het kwaad voortduren. Door de dood en opstanding van Christus proeven we al een voorproefje van de toekomstige vruchten. Die zullen pas volledig tot bloei komen bij de wederkomst van Christus. Tot die dag klinkt de belofte dat 'de God van de vrede de satan spoedig zal vertrappen en aan u zal onderwerpen' (Rom. 16:20).

Deze denkgeschiedenis over het lijden helpt ons extreme uitspraken over het lijden en mensen te vermijden. De vraag over het 'waarom' van het lijden is nog steeds niet voldoende beantwoord. Tegelijk beseffen veel christenen dat je niet bij alle lijden kunt zeggen dat het door God bedoeld is om mensen op te voeden. Dat laatste botst namelijk met het karakter van God, zoals we dat in Jezus Christus kennen. Jezus laat mensen niet lijden. Hij kiest er voor om zich enkel tegen het kwaad te keren.

Johannes beschrijft op het eiland Patmos een prachtig toekomstbeeld van een nieuwe hemel en een nieuwe aarde, waar geen lijden meer zal zijn en al het kwaad verdwenen is (Op. 21:1-4).

OMGAAN MET LIJDEN

De inzichten uit de geschiedenis laten ons beseffen dat een verklaring van het lijden altijd eenzijdig blijft. Bij al dat nadenken over het lijden beseffen christenen gedurende alle eeuwen dat Christus laat zien dat je zelfs in je diepste lijden, nooit zonder God bent. Het is heel menselijk om in zulke omstandigheden niet altijd Gods aanwezigheid te voelen of rationeel te erkennen. Toch moedigt God je aan om je aan Hem vast te klampen, als een kind aan een teddybeer tijdens een enge film. Het bijzondere van ons geloof is dat God het zelf belangrijk vindt om onze gevoelens te horen en te erkennen. Wist je bijvoorbeeld dat het Bijbelboek Psalmen een uniek heilig boek is? In andere religies vind je zelden liederen waarin gelovigen hun diepste pijn en vragen voor hun god uitstorten. Psalmen biedt daarom veel troost en hoop in tijden van lijden: 'Zelfs al ga ik door een dal van diepe duisternis, ik vrees geen kwaad, want U bent bij mij; uw stok en uw staf, die vertroosten mij' (Ps. 23:4). Deze tekst benadrukt dat God nabij is in tijden van lijden en Hij troost en kracht biedt, ook al zit je nog midden in dat donkere dal.

Johannes beschrijft op het eiland Patmos een prachtig toekomstbeeld van een nieuwe hemel en een nieuwe aarde, waar geen lijden meer zal zijn en al het kwaad verdwenen is (Op. 21:1-4). Met die woorden wil hij christenen aanmoedigen om elkaar te ondersteunen en bemoedigen in de strijd voor Christus. Je mag erop vertrouwen dat Gods plan met deze wereld tot voltooiing zal komen. De reden daarvoor is de overwinning die Christus behaalde. Daarom kan Paulus zeggen dat 'wij weten dat voor hen die God liefhebben, alle dingen meewerken ten goede' (Rom. 8:28).

Hoewel we allemaal te maken krijgen met lijden en kwaad, wil het christelijke geloof daar niet te luchtig over doen. Het is dan ook opvallend dat veel mensen die God volgden, ondanks lijden en verdriet, geen moeite hadden om God te beschrijven als almachtig, liefdevol en barmhartig. Ze keken verder dan hun problemen en wisten dat God het kwaad uiteindelijk zou overwinnen. Hoewel dat het lijden niet direct oploste en veel vragen onbeantwoord liet, gaf de Geest van God hen door woord en openbaring troost, hoop en richtlijnen om met het lijden om te gaan. Dat leidde tot een diepere zekerheid van Gods nabijheid en liefde.

